

varlık

ISSN 1300-1728-0-3

KURUCUSU YASAR NABI NAYIR
AYLIK EDEBİYAT VE KÜLTÜR DERGİSİ
EKİM 2017
112749 2017/10-1321
15 TL

İktidarın Şiddeti, Bedenin Direnişi...

• Nilgün Tatal • Rahmi Ögdül • Korkmaz
Alemdar • Gülsüm Depeli • Tezcan Durna

EDEBİYAT GÜNDEMİ

Emin Özdemir:
"Göğüne
Sığmayan Bulut"

Adnan Binyazar
Yusuf Çotuksöken
Feridun Andaç

Ukdeyi Sıfırlamak ya da Temel Vicdani Yüklemelerin Sonu Üzerine **Hüseyin Köse** • Günler Gecer **Haydar Ergülen** • Türk Modernleşmesi Odağında Afife'den Macide'ye Kadın Oyuncu **Duygu Kankaytsın** • Yeni Şiirler Arasında **küçük İskender** • Şiir Abdülkadir Budak, Tanık Günersel, Adil İzci, Can Sinanoğlu, Hakan Orhan, Uğur_ • ÖYKÜ Nalan Barbarosoğlu, Şafak Pala, Buğra Giritlioğlu • DESEN G. Öykü Doğan, Özlem Ünlü

• VARLIK KİTAPLIĞI Türkiye Hikâyelerini Anlatıyor – Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Araştırma Merkezi, Açık Radyo **Yaprak Damla Yıldırım** • Uzun Sürmüş Bir Yaz – Nedim Gürsel **Zeynep Yalçın** • Siir Günlüğü **Gültekin Emre** • Küresel Haberler **Zeynep Şen**

Jack London'ı ölümsüzlüğe
doğuran Yukon

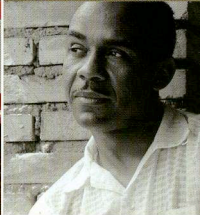
İnci Aral *Sevgili*

Yunus Bekir Yurdakul
Ölmeden İyi İnsanlar

Ralph Ellison ve siyah gencin
bireyselleşme yolculuğu

İÇİNDEKİLER

Çizgiyorum	G. Öykü Doğan	2
İktidarın Şiddeti, Bedenin Direnişi	Nilgün Tatal	4
Organsız Bedenler Olup, Sis Gibi Yayılalım		
Ot Gibi Taşalım	Nilgün Tatal	7
"Daha Fazla Numara Yapmayın, Yaşam Kıvrımlarında Saklı!"	Rahmi Ögdül	15
Acınası Durumlar	Korkmaz Alemdar	19
Direnişin Bedeni: Çağırarak Gidenleri	Gülüm Depeli	22
Medyadaki Şiddet ile Siyasi İktidarın		
Şiddeti Arasındaki Paslaşmalar	Tezcan Durna	27
Harley Davidson	Nalan Barbarosoğlu	31
Kutup Ayısı	Tarık Günersel	38
Doğurmazdı Annem Beni	Can Sinanoğlu	40
Ukdeyi Sıfırlamak ya da		
Temel Vicdani Yüklemelerin Sonu Üzerine	Hüseyin Köse	42
Site Sakini	Abdülkadir Budak	49
Jack London'ı Ölümsüzlüğe Doğuran Yukon	Taner Ay	50
Ralp Ellison'ın "Görülme Adam"ında		
Siyah Gencin Bireyselleşme Yolculuğu	E. Lâle Demirtürk	60
Keçi Bacağı	Şafak Pala	67
Günler Geçer...	Haydar Ergülen	71
Edebiyat Gündemi		
Emin Özdemir: "Göğüne Sığmayan Bulut"	Adnan Binyazar	74
Dil Devrimcisi, Yazancı, Dost Canlısı Emin Özdemir	Yusuf Çotukşöken	79
Eksilerek Yaşamak	Feridun Andaç	82
İstanbul 2016	Adil İzci	84
Türk Modernleşmesi Odağında		
Afife'den Macide'ye Kadın Oyuncu	Duygu Kanıkaytan	85
Bir Yaz Hüsranı	Buğra Giritlioğlu	92
Yeni Şiirler Arasında	Küçük İskender	98
Uç Uç Salyangoz	Uğur	99
Deniz Kabukları	Hakan Orhan	99
Varlık Kitaplığı		
"Ölmeden İyi İnsanlar, Sanat İnsanlarından		
Güldüşün Anılar" / Yunus Bekir Yurdakul	Ahmet Günbaşı	101
"Sevgili" / İnci Aral	Hasan Akarsu	104
"Türkiye Hikâyelerini Anlatıyor"	Yaprak Damla Yıldırım	105
"Uzun Sürmüş Bir Yaz" / Nedim Gürsel	Zeynep Yalçın	106
Şiir Günlüğü	Gültekin Emre	108
Küresel Haberler...	Zeynep Şen	110

MEDYADAKİ ŞİDDET İLE SİYASİ İKTİDARIN ŞİDDETİ ARASINDAKİ PASLAŞMALAR *

TEZCAN DURNA

Medyada şiddet içerikli olayların haberleştirilmesinde olduğu gibi dolaylı, ya da fiziki şiddette olduğu gibi doğrudan vuku bulmuş olsun şiddet, siyaseti ve toplumsal ilişkileri önemli ölçüde etkiler, hatta baskın bir ilişki kurma biçimi haline geldikten sonra başka türlü bir dil ve anlaşma biçimini imkânsız hale getirir. Son bir iki yıl içinde hem siyasetin hem de toplumun dili daha çok "şiddetli" hale geldiği için, şiddetsiz bir dil kurmayı becerebilmek daha zorlaştı. Şiddetin sergilenmesinden/temsil edilmesinden (icra edilmesinden değil) rahatsız olmak, geçtiğimiz yüzyılın yaygın bir eğilimiydi. Bu çağda medya aracılığıyla gösterilen şiddetin insanları otomatik olarak şiddete sevkettiği miti oldukça kabul görüyordu. Bu mitsel inanç "bilimsel" araştırmalarca rasyonelleştirilmeye çalışıldı. Bu yazıda şiddet ve medya ilişkisine, yani medyadaki şiddete basit bir etkilenme ve doğrusal bir reaksi-

yon düzleminde bakmanın ötesine nasıl geçilebileceğini tartışacağım. Bunun yanı sıra medyada temsil edilen şiddetle toplumda siyasi ve ekonomik nedenlerle ortaya çıkan şiddet arasındaki bağı ele alıp; iktidar ile şiddet arasındaki bağı tartışarak, toplumsal şiddetin yol açtığı sonuçlara değinip şiddetsiz bir siyasetin mümkün olup olmadığını açıklamaya çalışacağım. Şiddetten arınmış siyaset arayışı, kuşkusuz mutlak bir sonuca ulaşamayacaktır. Medyanın şiddetini siyasal ve toplumsal şiddetten ayrı düşünerek aynı şiddeti yeniden üretmekten, toplumun kalbinde ve siyasetin dilindeki şiddete odaklanacağım.

Öncelikle medya-şiddet ilişkisinin niteliğine Trend'in tespitlerine yer vererek bir açıklık getirelim:

"Bilişsel anlamda insanlar, diğer insanların şiddet yoluyla tepki verdiğini görerek saldırgan bir biçimde hareket etmeyi öğrenirler. Anne ya da baba tarafından dövülen ya da başka-

larının kavga ettiğini gören bir çocuk bunun normal bir davranış olduğunu görür. Çocuklar (ve yetişkinler) şiddeti örnek aldıkları kişiden de öğrenirler. Ve elbette çevre de büyük bir rol oynar. Aile, yaşlılar, sosyal kurumlar ve kültür şiddeti onaylayan davranış ve inanışlara da katkıda bulunur. Bu bağlamda medyada şiddetin saldırgan davranışta bir rolü vardır. Fakat bu, yardımcı rolden daha fazlası değildir. Bir kişinin cinayet işlemesi ya da hırsızlık yapmasının nedeni televizyondan gelen eğlenceden daha güçlü ve karmaşık bir süreçtir." (Trend, 2007:49)

Şiddet bizatihi toplumun içindedir, hatta bunu avcı toplayıcı toplumlardan bu yana mağara duvarlarına avcılık maceralarının resmedilmesinde de görmekteyiz. Şiddet medyanın dolayımından geçtiği zaman insanları doğrudan etkilemez, aslında toplumun tam

(*) Bu yazı, 01-03 Aralık 2016 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen 8. Ulusal Sosyoloji Kongresi'nde sunulmuş "Medyanın Şiddetini Ne Yapmalı?" başlıklı bildirinin gözden geçirilmiş ve geliştirilmiş halidir.

da kalbinde olduğu için ve toplumsal ve siyasi çatışmalar ve krizlerin derinleşme durumuna göre bu şiddet artış gösterebilir. Medya ancak bu toplumsal alanda var olan şiddeti yeniden üretebilir. Çocuk sadece televizyondaki çizgi film karakterinin şiddet dolu davranışlarını taklit ederek şiddete meyilli olmaz, ailenin içinde anne baba birbirine bağırırken, öğretmeni yanındaki arkadaşına hakaret ettiği, *prime time*'daki haberlerde ülkenin cumhurbaşkanı barış isteyenlere "onlar karanlık karanlık" diyerek hakaret ettiği için kime hakaret edileceğini ve kime karşı nefret dolu olunacağını, buna mukabil kime hürmet edileceğini dolaysız bir biçimde öğreniriz.

Medyanın yükselişe geçen toplumsal ve siyasal şiddet eylemlerinin müsebbibi ilan edilmesi, toplumsal alandaki eşitsiz iktidar ilişkilerini görmezden gelmemiştir, şiddetin asıl kaynağı olan siyasal aktörleri ve ayrıştırıcı siyasal kültürü aklamamıza ve sorumluluktan kurtarmamıza yarar. Medyadaki şiddet içerikleri yerine toplumsal alandaki siyasal çatışmalardaki şiddete, dile, simge, metafor ve üretilen söylemsel karşıtlıklara odaklanmalıyız. Toplumsal ve siyasi alandaki şiddeti, Güney Koreli araştırmacı Byung Chul Han'ın *Şiddetin Topografyası*'nda (2016) ele aldığı iktidar ve şiddet arasındaki bağlantıya değinerek kavrayabiliriz. Yazar şiddetin topografyasının iktidar ve şiddet ayrımında oluştu-

ğunu söyler. Zira burada iktidar ve şiddet arasındaki ayrım, iktidarın "öteki" ile kurduğu ilişki biçiminde ortaya çıkar.

Han iktidar-şiddet ilişkisini, şiddetin makro-fiziksel mantığı üzerinden tanımlar. Han'ın iktidar ile şiddet arasında kurduğu ilişki, Gramsci'nin rıza ve zor kavramlarını anımsatır. Han'a dayanarak birkaç yıldır hayatımızı yavaş bir şekilde işgal eden şiddeti anlamaya çalışalım;

"Şiddet, kurbanının elinden her türlü eylem imkânını alır. Kurbanın eylemlilik alanı sıfıra indirgenir. Şiddet mekânı tahrip edicidir. Bu yönüyle iktidar, eylemi ve özgürlüğü ilkesel olarak dışlamaz. İktidar Öteki'nin özgürlüğünü kullanırken, şiddet bu özgürlüğü yok eder. İktidara boyun eğen kişi hâlâ özgürlüğünü hükümdarın iradesi üzerine kurma şansına sahiptir. Daha emir verilmemişken emre amadeyimidir; benim iradem onun iradesi haline gelir. Özetle Öteki'nin özgürlüğüne giden yolda şiddet ve tecavüz değil, yönetim ve baştan çıkartma vardır." (72-73)

Her iktidarın başarılı döneminde vaat, baştan çıkartma ve başarı hikâyeleri vardır. İktidar ne zaman başarısız olmaya başlarsa vaatlerin ve ayartmanın yerini tehditler almaya başlar. Bu yok olma, kahrolma, dağılma tehditleri, -ki bu birliği tehdit eden mitik bir söyleme dönüşür- yok etme, kahretme

ve dağıtma tehditleri arasında bir sarkaç şeklinde tezahür eder. İlki iç tutarlılığı sağlamak için kullanılan, ikincisi dışarıyı bastırmak için kullanılan tehditlerdir. Bu sarkacın iki ucu da şiddet tarafından tektipleştirilir. Yok olma tehdidi altında olanlar bir araya gelip, yok edilmesi gereken toplumun üstüne salınır. Bu hem simgesel hem de somut bir salınmadır.

"Bir güç, tam da iktidardan yoksun olduğu için şiddete başvurur. Şiddete başvurmak, güç-sözlüğü çaresizce güce dönüş-türme çabasıdır. İktidar şiddet yoluyla ele geçirilebilir ama zorla ele geçirilen güç karılığandır." (75)

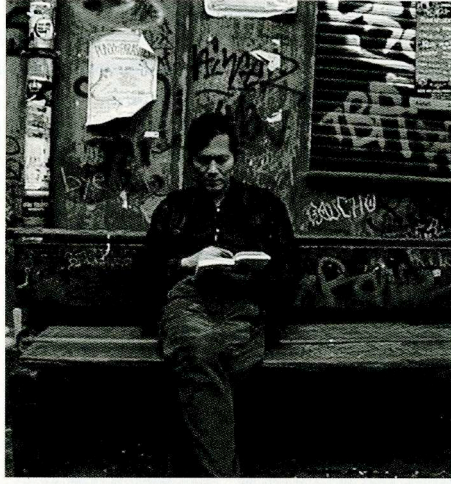
"İktidar simgesel boyutu gereği birçok simge oluşturma gücüne sahiptir ve bu simgeler onun dilini açar, iktidara belagat kazandırır. Buna karşın diyabolik (ayırıcı, bölücü) özelliğinden ötürü şiddet simgeden yana fakirdir, evet hatta dili mühürlüdür." (76)

Son olağanüstü hal döneminde iktidar simgeden yana yoksullaşmış olsa da saf bir negatiflik/olumsuzluk üzerine kurulu değildir. İktidarın başvurduğu şiddet saf bir egemenlik kurmuyor, kitleleri kendi kaderlerini/demokrasilerini/varlıklarını korumak için seferber ediyor. Burada korunması için seferber edilen tüm "değerler" metaforik anlamlarıyla değil düz anlamlarıyla imleniyor. Bu bize iktidarın simge deposunun boşaldığını, artık

İktidar gücüne aşırı güvenmek ile gücünün sınırlarına ulaştığını fark etmesi arasında salınmasının yarattığı şaşkınlıkla, varlığının yoklukla sınıandığı yerde rolünü şiddete bırakır. Şiddet her olayın ve durumun tanımlanışında başat hale gelir. Toplumsal alanda şiddet ete kemiğe bürünmüş bir fail, medyada ise bu failin gölgesine dönüşür.

şiddetin dolaysız dilinin hâkim olduğunu gösteriyor. Aynı zamanda kitlelere tek başına 'vatan/demokrasiyi kurtarıyoruz' demiyor, bunu siz yapıyorsunuz diyor. Burada karşınıza çıkan demokrasi ve vatan sözcükleri de bir simge değil neredeyse bir beden/corpus gibi kavranıyor. İktidarın şiddet dilinin hitap ettiği kitleye koruması gerektiğini söylediği demokrasi, aynı zamanda iktidarın ayırıcı/bölücü dilinin somutlaştığı bir bedene dönüşüyor. Bu bağlamda iktidar toplumu bölüyor, antagonize ediyor, ancak böldüğü parçalardan yeni birlikler/benler oluşturuyor. Oluşturduğu bu birlikler benzerlerden müteşekkil. Önce farklar yaratıyor, sonra onları birbirine benzetiyor. Birbirlerine benzettiği farklar, hem kendi farklarına sarılıyor hem de paradoksal bir biçimde kendilerine özegemenlik vehmedip, bütün farkları bu özegemenliğin içinde eritiyorlar.

Bu eritme potası son süreçteki tüm şiddet / susturma / kapatma / dışlama / sürgün etme / işkence / itibarsızlaştırma girişimlerini rafineleştirip meşrulaştırıyor. Böylece şiddet bir egemenlik göstergesi olmaktan çıkıp, olumlu bir edim haline, sadece devletin tekelinde uygulanan bir siyasal strateji olmaktan çıkıp, toplumun tüm olumlu enerjisini akıttığı bir aynılık deposuna/birikimine dönüşüyor. Bu şiddetin tek başına devletin uyguladığı bir araç olmaktan çıkıp, toplumun tümüne nüfuz ettiği bir uğraşa tekabül ediyor. Toplum kitlesel olarak şiddetin sadece devletin tekelinde olduğu fikrinden hızla uzaklaşıp, bizatihi topluluğun can simidi olduğu fikri benimseiyor. Benjamin'in bahsettiği hukuku koruyan şiddet (2010:30), bu aşamada hukuku korumanın ötesine geçip hukukun bizatihi kendisi haline geliyor. Ancak içinden geç-

Byung Chul Han

tiğimiz süreçte şiddetleşmiş iktidar, topluma sürekli 'devlet/şiddet artık sizsiniz' diyerek kendi gücünü pekiştirmeye çalışıyor.

"İktidar mekân kurar ve mekânsallaşır, şiddet ise mekânı yıkar, geride boşluk bırakır. İktidar biçimsel bir ilkedir, oysa şiddet biçimleri yok eder. İktidar fark ve sınır yaratarak belli bir düzen kurar. Oysa şiddet sınırları ortadan kaldırır. İktidar ölçü koyar. Şiddet ölçü koyucu gücün tam zıddıdır. Ölçüsüzdür. Verili ölçüyü aşan şeyler, bu nedenle şiddetlidir." (Chul Han, 2016: 77)

Medyanın şiddetine şiddetin makro-fiziği açısından baktığımızda, verili düzeni sürekli yerinden oynatan siyasal alandan toplumsal alana süzülen şiddet dilinin medyanın silahına / silahın medyasına dönüşerek işlevselleştirildiğini, iktidarla şiddetin bu sayede yer

değiştirerek temsil bulduğunu varsayabiliriz. Bu bağlamda medyanın dili esas itibarıyla şiddeti sürekli toplumsal gerçeklik olarak sunmaktadır. Toplumun/milletin (bu iki kavram sürekli birbirinin yerine kullanılır, bu kullanım yoğunluğu dönemin koşullarına göre değişir) muarızların üzerine kahredici bir şiddetle gidilmesini istediği (idamla / ağır cezalarla / sürgünle / zindanla vs.) siyasal lider tarafından dile getirilir. Bu dile getirildiği için kehanet kendini gerçekleştirir ve bu somut talep haline gelir. Bunun somut talep haline gelmesinin sağlanması kamuoyu araştırmaları tarafından yapılır. Lider bu defa kamuoyu araştırmalarını şahit gösterir. Bu artık rafine ve incelikli bir strateji olmaktan çıkmıştır. Zira şiddete dönüşmüş iktidar rafine bir dile, semboller üzerinden bir anla-

Medyanın şiddetine şiddetin makro-fiziki açısından baktığımızda, verili düzeni sürekli yerinden oynatan siyasal alandan toplumsal alana süzülen şiddet dilinin medyanın silahına / silahın medyasına dönüşerek işlevselleştirildiğini, iktidarla şiddetin bu sayede yer değiştirerek temsil bulduğunu varsayabiliriz. Bu bağlamda medyanın dili esas itibarıyla şiddeti sürekli toplumsal gerçeklik olarak sunmaktadır.

tıma ihtiyaç duymaz, ne istediğini doğrudan anlatır, sadece talep eder. İktidar gücüne aşırı güvenmek ile gücünün sınırlarına ulaştığını fark etmesi arasında salınmasının yarattığı şaşkınlıkla, varlığının yoklukla sinandığı yerde rolünü şiddete bırakır. Şiddet her olayın ve durumun tanımlanışında başat hale gelir. Toplumsal alanda şiddet ete kemiğe bürünmüş bir fail, medyada ise bu failin gölgesine dönüşür. Bu gölgenin peşine düğü-ğünüzde ya da ışık oyunları bu gölgenin aslını açık etmeye kalkıştığınızda, varlık/yokluk/birlik gibi şiddet içeren karanlık, daha doğrusu yaşamınızı karartan olaylarla burun buruna gelirsiniz. Bunu aşabilmek için medyanın şiddetine değil de en nihayetinde şiddetin medyasına yakından bakmak gerekir. Toplumsal alandaki şiddet medyada sürekli yeniden üretilir. Şiddetin yaygınlaşmasının nedeni olarak sadece medyayı suçlamak, medya yoluyla şiddetli dilini topluma ulaştıran iktidarın eylemlerini görünmez kılar.

İçinden geçtiğimiz dönemde, özellikle haber medyasında neredeyse her gün bir çocuk istismarı, bir kadın cinayeti, bir mülteci linci, bir iş cinayeti, bir cemaat yurdu yangınında ölen çocuklar ilişkin haberler çıkıyor. Haber medyasının yayın politikası, hükümet yanlısı olup olmadığı, ideolojik eğilimi elbette bu tür haberlerin nasıl sunul-

duğunu belirlemektedir. Hükümet yakın haber medyasında bu tür haberler genellikle ya "fitrat" man-tığıyla, ya da faillerinin sorumlulukları gizlenerek veriliyor. Ancak ister faillerin sorumluluğu gizlene-rek isterse tüm açıklığıyla verilsin, bu tür şiddet içerikli haberler, izleyicisinde farklı şekillerde öfkeye yol açıyor. Hükümet yanlısı haber medyasından olayı haber alan bir izleyici genellikle olayın öfkesini bazen aradan seçilen bir günah ke-çisine yönelip, kendi dininin, gele-neğinin, örfünün, âdetinin aslında temiz olduğu inancını pekiştire-bilmektedir. Muhallif, laik, görece okumuş yazmış bir izleyici olayın failinin yanı sıra, iktidarla be-ra-ber, iktidarı destekleyen tüm kit-le-yi suçlayıp, onlara karşı nefret dolu yorumlar yapabilmektedir. Bu iki eğilimin de temel arzusu, her tikel şiddet edimine karşı öznel bir öfke-yi kıskırtarak, sistemik şiddeti yok saymasıdır. Öznel şiddet ve önko-şulu, onun öbür yüzü olan nesnel şiddete havale edilmemelidir (Critchley, 2013:223).

Elbette bir gün sistemik sorun-ların çözülüp şiddetin tamamen ortadan kalktığı o "devrim gün-leri"ni bekleyecek değiliz. Critch-ley, Benjamin'in siyasal ve prolo-ter genel grev ayarındaki genel grev anının şiddetsiz bir şiddet ol-duğunu düşünür. Ona göre "Prole-ter genel grev, anarşisttir: reformist değil, devrimcidir, hukukun şid-

deti yerine bir saf araç olarak şid-detsizliğe bağlıdır, hukuk ve devlet tarafından yönlendirilmez, ahlaki-dir; nesnel değil, öznel-dir" (230). Bu saptamayı medya bağlamında düşünecek olursak, zihinlerimizi medyadaki temsillerin oluşturdu-ğu öfkelerle doldurmak yerine, yi-ne Benjamin'in "Çatışmaların şid-detsiz çözümü gerçekten mümkün müdür?" sorusuna verdiği şu yanı-ta odaklanmakta yarar vardır: Çatışmanın şiddetsiz çözülmesi "gerçek kişiler arasındaki ilişkiler"de, nezakette, sempaside, barışçılıktaki ve güvende sahiden de mümkün-dür (Benjamin, 2010). Bu ise ne sa-dece hukukla, ne şiddetle, ne de çatışmayla mümkündür. Ancak sözle mümkündür. Söze ama, kendi sö-zümüze güvenmekten başka çare yoktur.

KAYNAKLAR

- Critchley, Simon (2013), *İmanızların İmanı, Siyasal Teoloji Deneyleri*, Çev. Erkal Ünal, İstanbul: Metis Yayınları.
- Benjamin, Walter (2010) "Şiddetin Eleştirisi Üzerine", *Şiddetin Eleştirisi Üzerine* içinde, Hazırlayan, Aykut Çelebi, İstanbul: Metis Yayınları, s. 19-42.
- Trend, David (2007), *Medyada Şiddet Efanesi, Eleştirel Bir Giriş*, Çev. Gül Bostancı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Chul-Han, Byung (2016), *Şiddetin Topolojisi*, Çev. Dilek Zapırcıoğlu, İstanbul: Metis Yayınları.